

кількості рішень місцевих судів у зв'язку з порушенням права на судових захист й доступу до суду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні: Рішення Ради суддів України від 24.02.2022 № 9. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents/130>.
2. Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньо загрози його захоплення: Розпорядження Голови Верховного Суду від 13.03.2022 № 6/0/9-22. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Recomendatsii.pdf.
3. Перелік судів, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану: загальна таблиця судів станом на 22.07.2022. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rozporyadjennya/Zagalna_tablica_sudiv_2022_07_22_1.pdf.
4. Ухвала у справі № 127/2897/13-ц (провадження № 61-6420ск22) Касаційний Цивільний Суду у складі Верховного Суду. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105372019>, 2022, липень, 21.
5. Ухвала у справі № 460/14618/2 (провадження К/990/16784/22) Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105267322>, 2022, липень, 15.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Офіційний вісник України. 2004. № 16. Ст. 14.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Офіційний вісник України. 2004. № 16. Ст. 212.

*Данилець Леонід Віталійович,
аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДОТРИМАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ ПОНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» на території всієї країни з 5:30 24 лютого 2022 року було запроваджено воєнний стан у зв'язку з військовою агресією рф

проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони й відповідно до діючого законодавства. Воєнний стан було введено строком на 30 діб, проте у подальшому строки його дії неодноразово продовжувалися та на даний час військовий стан діятиме до 21 листопада 2022 року, а проект закону про його продовження ще на 90 діб вже поданий до Верховної Ради України та перебуває на розгляді. [1]

Не існує жодної галузі та сфери життя, яку б не зачепила війна, зокрема й здійснення правосуддя зазнало відповідного впливу обставин, які склалися на території України. Проте, не зважаючи на триваючу війну в Україні, судові процеси тривають, адже припинення здійснення правосуддя в умовах воєнного стану заборонено законом.

На сьогоднішній день, враховуючи триваючу 9-й місяць війну, а також дію загальнонаціонального карантину вже на протязі 3-х років, особливо актуальним видається питання дотримання процесуальних строків, а також можливості їх поновлення в умовах воєнного стану.

Стосовно дотримання процесуальних строків, а також їх поновлення в умовах воєнного стану є дві позиції, які наразі є актуальними у судовій практиці та науковій доктрині.

1. Протягом дії в Україні воєнного стану суворе застосування процесуальних строків може мати ознаки невідповідного обмеження доступу до суду.

2. Протягом дії в Україні воєнного стану є недопустимим нівелювання процесуальних вимог, встановлених законом, зокрема і в частині дотримання процесуальних строків.

На думку автора, процесуальні вимоги, встановлені Цивільним процесуальним кодексом України повинні беззаперечно дотримуватися учасниками судових процесів, зокрема в контексті дотримання процесуальних строків, а також питань стосовно їх поновлення.

Законом № 540-IX від 30.03.2020 року було доповнено пунктом 3 Прикінцеві положення Цивільного процесуального кодексу України, яким передбачається: «Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені об-

меженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення.

Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку із карантинном.» [2]

Слід вважати, що аналогічні положення законодавства мають бути закріплені і відносно до поновлення процесуальних строків в умовах воєнного стану.

Вказані дії відповідатимуть та сприятимуть дотриманню права на доступ до суду в умовах воєнного стану.

Однак, важливою умовою є те, що кожен випадок поновлення процесуальних строків повинен ретельно досліджуватися судом, адже відповідно до практики Верховного Суду, сам факт запровадження воєнного стану в Україні, без обґрунтування неможливості звернення до суду учасником справи у встановлені строки, у зв'язку із запровадженням такого, не може вважатись причиною для безумовного поновлення цих строків.

Причини пропуску можуть вважатись поважними, якщо вони відповідають одночасно таким умовам:

- 1) Це обставина або кілька обставин, які безпосередньо унеможливають або ускладнюють можливість вчинення процесуальних дій у визначений законом строк;
- 2) Це обставина, яка виникла об'єктивно, незалежно від волі особи, яка пропустила строк;
- 3) Ця причина виникла протягом строку, який пропущено;
- 4) Ця обставина або обставини підтверджуються належними і допустимими доказами.

Таким чином, поновленню можуть підлягати лише порушені з поважних причин процесуальні строки, встановлені законом.

Відповідно до постанови Верховного Суду по справі № 500/1912/22, колегією суддів зазначено, що протягом дії в Україні воєнного стану необхідно уникати як надмірного формалізму, так і надмірної гнучкості, адже такі явища можуть призвести до нівелювання процесуальних вимог. Зокрема, надмірний формалізм у трактуванні процесуального законодавства визнається неправомірним обмеженням права на доступ до суду як елемента права на справедливий суд згідно статті 6 Конвенції про захист прав і основоположних свобод. [3]

Відповідно до практики Великої палати ЄСПЛ, зокрема рішень, які в основному стосуються процесуальних гарантій особи у суді було зазначено, щопункт 1 статті 6 гарантує кожному право на звернення до суду з позовом щодо його прав та обов'язків цивільного характеру (див. рішення у справах «Роше проти Сполученого Королівства» (*Roche v. the United Kingdom*) [ВП], № 32555/96, п. 116; «З та інші проти Сполученого Королівства» (*Z and Others v. the United Kingdom*) [ВП], № 29392/95, п. 91; «Цудак проти Литви» (*Cudak v. Lithuania*) [ВП], № 15869/02, п. 54); право на доступ до суду повинно бути «практичним та ефективним», а не «теоретичним чи ілюзорним».

Отже, навіть за умови таких складних часів для України, правосуддя в країні має здійснюватися та мають бути захищені в першу чергу права наших громадян та осіб, які перебувають в країні та поза її межами.

Необхідною умовою для виконання такої мети є неухильне дотримання вимог Цивільного процесуального кодексу України та максимальна увага до кожної окремої ситуації, ретельне дослідження якої обов'язково надаватиме змогу прийняти правильне рішення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції від 06.11.2022 року. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Постанова Верховного Суду по справі № 500/1912/22 від 29.09.2022 року. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106545406>